

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อและนามสกุล นายบัณฑิต ศิริวงศ์

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชูพหเทพ พงศ์สร้อยเพชร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสุทธิรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย นายบัณฑิต ศรีวงษ์ **รหัสนักศึกษา** 2519002238 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลย์ นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ (2) การมีส่วนร่วม (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 7 ตำบล จำนวน 114 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) คณะกรรมการส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45.75 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.11 คน ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 16.83 ปี ระยะเวลาการเป็นกรรมการ เฉลี่ย 4.31 ปี ตำแหน่งทางสังคมเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อาชีพหลักทำนา อาชีพรองทำไร่ แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน มีพื้นที่ประกอบการเกษตรเฉลี่ย 9.01 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.06 ไร่ รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 33,779.56 บาท นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 53,616.14 บาท และกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตรจากธนาคารดังกล่าว ได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับปานกลางจากสื่อบุคคล และสื่อมวลชน และในระดับน้อยจากสื่อกิจกรรม แรงจูงใจระดับมากในการเป็นกรรมการ ในประเด็น การมีโอกาสช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน มีความเสถียร การเป็นตัวแทนของชาวบ้าน (2) คณะกรรมการ มีส่วนร่วมระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ (3) คณะกรรมการ มีปัญหาระดับมากในประเด็น ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ จัดประชุมคณะกรรมการบริหารไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร และ ขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณ จากแหล่งอื่นเพิ่มเติม

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม คณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Thesis title: Participation of Sub-district Committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang District, Mae Hong son Province

Researcher: Mr.Bordin Siliwong ; **ID:** 2519002238 ; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Pornchulee Nilvises ; (2) Dr. Jinda Klibtong ; **Academic year:** 2009

Abstract

The objectives of this study were (1) to study social and economic factors of executives who were on the sub-district committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province; (2) to study their participation in the center, and (3) to study their problems and suggestions on the center operations.

The population in this study were all of 114 executives in 7 sub-districts of Mueang Mae Hong Son District who were on the committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province. There was no random sampling methodology. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the studied executives were male, with average age at 45.75 years. They were educated at higher secondary or lower vocational certificate level. The average quantity of members of their family was 4.11 persons. The average duration of their experience in doing farming was 16.83 years. The average duration of their being on the committee was 4.31 years. For their social positions, they were a member of a sub-district administrative organization, and a member of a client group of the Bank for Agriculture and Cooperative. Their main occupation was a farmer who had done rice farming, while their subordinate occupation was a farmer who had done truck farming. The average quantity of the labor in their family who had worked in agricultural section was 2.15 persons. Their average area used for agricultural section was 9.01 Rai, while their average area used for living was 1.06 Rai. Their average income obtaining from agricultural section was 33,779.56 Baht, while their average income obtaining from non-agricultural sections was 53,616.14 Baht. They took out loans from the Bank for Agriculture and Cooperative. They had received information on agriculture at medium level from personal and mass media, and at little level from event media. Their motivation for being on the committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center was at much level in the reasons that they would have opportunity to develop their village and community, to devote themselves to being a representative of people in their community. (2) The committee had participated in the center operations at medium level in 4 aspects, these were the aspect of management, event setting to support farmers, activity setting to help farmers, and making the center operations known publicly. (3) The committee had problems at much level in the aspect of lacking capital sources and budgets, the committee meetings having been set inconsistently and discontinuously, the agricultural extension projects being operated discontinuously, lacking participatory operations, lacking knowledge of data analysis, lacking equipment in making suggestions how to do farming, lacking knowledge of radio and television program production. They, therefore, suggested that the center should have asked for more capital sources and budgets from other sources.

Keywords: Participation, Committee, Sub-District Agricultural Technology Transfer and Service Center, Mae Hong Son Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาอย่างสูง จากรองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลย์ นิลวิเศษ อาจารย์ที่ ศึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาที่ร่วมที่ได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ด้วยความเอาใจใส่ปลุกฝังให้ผู้วิจัย รักการวิจัย และทำงานวิจัยมีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุพหเทพ พงศ์ศรีร้อยเพชร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัย รู้สึกทราบดีและประทับใจในความกรุณาในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนอาจารย์และบุคลากรในสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ทุกท่าน จึงขอขอบคุณ ไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือตลอดจนให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยถือว่าเป็นพระคุณยิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจอันล้ำค่า ยิ่งสำหรับผู้วิจัย ขอขอบคุณ พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบให้ผู้ที่สนใจการศึกษาเรื่องในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล และผู้ที่สนใจที่จะได้นำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในพื้นที่ตนเอง

บดินทร์ ศิริวงศ์

กรกฎาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	25
สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	35
สรุปผลการปฏิบัติงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	43
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
ประชากรในการวิจัย	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	58
ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	71
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	79
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
สรุปการวิจัย	90
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	105
แบบสัมภาษณ์	106
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญญัตินำ

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	46
ตารางที่ 3.1 จำนวนคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำ ตำบล ใน 7 ตำบล	52
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	59
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตรของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	60
ตารางที่ 4.3 ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	61
ตารางที่ 4.4 อาชีพของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	63
ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบการเกษตรและพื้นที่อยู่ อาศัยของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	64
ตารางที่ 4.6 รายได้และแหล่งเงินทุนทางการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	65
ตารางที่ 4.7 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร.....	67
ตารางที่ 4.8 แรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	69
ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	71
ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน เกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือ เกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล.....	75
ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบล.....	78
ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	80
ตารางที่ 4.14 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	87

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	หน้า
		4